

УДК 316.72.005.57.008.336.4

Іванов Сергій Аркадійович

Доцент, кандидат технічних наук, доцент кафедри інформатики та інформаційних технологій в освіті КЗ «Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти, м. Запоріжжя, Україна
zoippoivanov@gmail.com

Іванова Лариса Сергіївна

Доцент, кандидат філософських наук, доцент кафедри педагогіки та психології освітньої діяльності Запорізький національний університет, м. Запоріжжя, Україна
Lariv19@rambler.ru

ІНТЕЛЕКТ І МЕДІАІНФОРМАЦІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ

Анотація. У статті викладено розміркування щодо ставлення до медіа в умовах сучасного світу, що глобалізується та характеризується надзвичайною динамікою інформаційних процесів, контент яких все частіше спрямований на маніпулювання свідомістю. Аналіз філософської та наукової літератури засвідчив важливість глибшого ставлення до завдання формування «образу світу» через декодування медіареальності. Звертається увага на недостатність лише традиційних медіаосвітніх технологій для виконання цього завдання. Пропонується інший підхід, заснований на вихованні інтелекту, структура якого складається з п'яти елементів: компетентність, інтелектуальна активність, творчість, саморегулювання та унікальність. Підкреслюється важливість соціальних, психологічних та педагогічних досліджень розвитку інтелекту стосовно здатності формування «картини світу» через декодування медіареальності.

Ключові слова: медіа; інформація; компетентність; інтелект; інтелектуальна активність; ментальний досвід; метакогнітивна стратегія

Актуальність. Сучасна людина пізнає світ через медіа, які створюють медіареальність. В умовах неочікуваного зростання інформаційних потоків та появи інформаційно-комунікативних технологій ведення інформаційних та когнітивних воєн, виникають складні проблеми декодування медіареальності. Традиційні технології сприйняття та обробки інформації не здатні сформувати адекватну «картину світу». У зв'язку з цим стають актуальними застосування більше широких підходів до цієї проблеми, зокрема, на основі теорії інтелекту.

Аналіз наукових досліджень. В основу статті покладені, по-перше, філософські та психологічні наукові праці щодо дослідження сприйняття людиною медіареальності (Назаретян А.П., Матурана У. Р., Варела Ф.Х., Савчук В.В. Маклюэн М., Жигуніна Л.В., Москович О., Федоров О.В. та ін.), по-друге – концепція виховання інтелекту М.О. Холодної.

Мета статті. Головною метою статті є застосування концепції виховання інтелекту стосовно завдань сприйняття медіареальності в умовах надзвичайно бурливих змін інформаційних потоків та умовах ведення інформаційних та когнітивних воєн.

Виклад основного матеріалу. Науки, які прагнуть до розкриття сутності буття людини у сфері медіа в сучасних умовах неочікуваних і надзвичайно мінливих інформаційних процесів тільки починають своє ставлення. У сучасній філософії починає поширюватися думка щодо так названого «медіального повороту», етапи становлення якого за визначенням австрійського медіафілософа Р. Марграйтера є такими: «...дійсність опосередкована мисленням, мислення □ мовою, мова □ знаком, знак □ медіа» [16]. Простіше кажучи, згідно такому підходу «буття» в сучасних умовах репрезентується лише через медіа. До теми медіального повороту можна підходити інакше, з точки зору телеологічної теорії інформації [17]. Будь-яка система, що самоорганізується, має такі головні цілі: самовідтворення та самозбереження, крім

того вона може мати деякі службові цілі. Система прагне до досягнення цих цілей, шукаючи відповідні ресурси та створюючи відповідні оператори їх використання. Така система має властивість водночас «сповіщати» про себе та «зчитувати» зовнішню інформацію про зовнішні ресурси. Такий обмін відбувається опосередковано, через медіа, тобто будь-який канал, що несе інформацію. На наш погляд, таку властивість і можна назвати «медіальністю». Будь-яка система, що самоорганізується, має властивість медіальності. У дискурсі соціальної комунікації медіальність розуміється «...як універсальна властивість різних культурних форм бути посередниками між людьми, одного з одним, минулим та майбутнім, реальним та ідеальним і т.д.» [3]. Весь культурний досвід людства, виникає та нарощується на основі медіальності. Саме ця властивість є джерелом створення *медіареальності*.

Поняття *медіареальності* в останні часи все більше привертає увагу дослідників, які намагаються дати визначення цьому феномену. Це не дивно, тому що на початку досліджень нових соціальних явищ чи переосмислення вже існуючих завжди виникають суто термінологічні проблеми. З історичної точки зору феномен медіареальності виникає, починаючи з фотографії, значно поширюється у зв'язку з масовим входженням до життя людини телебачення і відіграє головну роль у впливовості медіа на людину у період соціальних мереж Інтернету. Саме поняття *реальність*, яка раніше розумілася як *об'єктивна, що не залежить від нашої свідомості, яку можна лише відобразити*, переосмислюється у термінах *віртуальної реальності*. На сьогодні існує багато спроб визначення цього поняття, але слід підкреслити, що головна відмінність віртуальної реальності від справжньої (об'єктивної) полягає у можливості управління інформаційними потоками, комбінуючи та, навіть, генеруючи їх, іншими словами, полягає у можливості управління подіями [4]. Більше того, сам контент інформаційних потоків може складатися із симулякрів, тобто, копій, які не мають оригіналу у дійсності, які створюються, між іншим, не тільки внаслідок іманентного людини прагнення до творчості. Яскравим прикладом віртуальної реальності може слугувати віртуальний світ Second Life, який створюється самими користувачами. До речі, цей світ вже тісно зв'язаний з реальним світом, зокрема з великими соціальними мережами, і більше того, можливістю заробляти «віртуальні» гроші та обмінювати їх на реальні.

Більшість дослідників під терміном медіареальність розуміють таку віртуальну реальність, яка відображається і виражається засобами масової комунікації. Йдеться про те, що сутність цієї реальності полягає у створенні медійних образів дійсності. У більш науковому дискурсі медіареальність трактується як знаково-символічне інформаційне середовище, що створюється за допомогою медіазасобів. Вітчизняна дослідниця О. Москович визначає сучасну медіареальність як складну, саморозвивальну соціокультурну систему, основу якої складає дуалізм «людина □ техніка» [10]. У філософському дискурсі статус медіареальності «лежить у площині філософського запитування щодо сутності культурних об'єктів як феноменів символічної природи» [6]. Медіафілософ В.В. Савчук, розмірковуючи щодо ролі медіа, визначає цей феномен як «...і засіб комунікації, і знаряддя виробництва, і витончений спосіб симуляції, і знаряддя політичної боротьби» [16, С.42]. Підсумовуючи, слід підкреслити, що медіареальність є віртуальною реальністю, яка може створюватися або внаслідок прагнення людини до природної творчості з метою створення власного комфортного для себе неприродного світу, або будь-якими інституціями свідомо з метою управління поведінкою людини.

Важливим аспектом теоретичних досліджень та практичних завдань медіаосвіти є виявлення параметрів когнітивного впливу, що характеризують сучасні мережеві комунікації, на підставі яких створюється медіареальність. Безумовно, однією з перших

і найбільш значимих наукових праць, що прагнуть до розкриття цих параметрів слід вважати соціально-когнітивну теорію А. Бандури, яка пояснює основні принципи медіавпливу через взаємодію когнітивних факторів, факторів поведінки та факторів зовнішнього середовища [1]. Відомий медіадослідник Р. Маклюєн вважав, що вплив медіа відбувається на самому фундаментальному рівні, змінюючи мислення і поведінку. Він сформулював принципи впливу медіа, згідно яким кожна нова технологія розширяє можливості певного органу чи певної здатності медіа користувача. [7]. Медіапсихолог Л.В. Нургалеєва справедливо вказує, що сучасні мультимедійні формати (в яких репрезентується медіареальність) створюють «...відкритий простір кодування змін у сфері мислення, сприйняття та емоційних зсувів» [13].

З таким підходом важко не погодитись, найширший спектр інформаційних впливів та візуальних образів, в які «занурена» сучасна людина, що звертається до медіатекстів у будь-якому форматі, не може не вплинути на динаміку когнітивних процесів мислення медіаспоживача. Дійсно, друковані медіа містять лінійні тексти, які вимагають послідовне сприйняття інформації, в той час коли електронні містять нелінійні тексти (гіпертексти), які передбачають одночасне сприйняття інформації у різних форматах. У цьому контексті дослідники психології масових комунікацій все більше використовують конструкт «кліпове мислення», яке характеризується фрагментарністю, візуальністю, спрямованістю на активізацію асоціацій. Не тільки певні дослідження, але й власний досвід свідчить про те, що користувачі Інтернет, починаючи з будь-якого тексту на он-лайн сторінці, достатньо швидко переходять за посиланням на інші сторінки, вже забуваючи з чого почали пошук. Рух між безліччю гіперпосилань, ковзання по заголовках, картинках та рекламі, з часом впливає на здатність користувача сконцентруватися і заглибитися в суть проблеми, процесу, явища. Це стосується і сучасного телебачення, що забезпечує можливість переключення багатьох каналів, не кажучи вже про Smart-TV. Сьогодні відбуваються гострі дискусії щодо переваг та недоліків кліпового мислення, однак стає фактом, що в умовах панування Інтернету чи сучасного телебачення як засобу комунікації, не тільки змінюється модель сприйняття медіареальності, але, і це найбільш значуще, медіареальність свідомо конструюється. Між іншим, у зв'язку з цим стає більше зрозумілим скоріше метафоричний ніж науковий вираз М. Маклюєна «Медіа □ це повідомлення», в якому він намагався підкреслити, що тип і форма засобу масової комунікації важливіше ніж зміст самого повідомлення. Цікаво, що у деяких дослідженнях «кліпове мислення» порівнюється з прагматичним мисленням стародавніх племен, яке не передбачало будь-яких синтаксичних форм і розділених частин мови [23].

На наш погляд, з точки зору медіальності соціальних систем, що самоорганізуються, роль медіа полягає у виробництві наративів про себе. Але внаслідок багатовекторності уявлень про себе, і, головне, різноманітності бачення шляхів майбутнього розвитку цих систем (ніхто і ніколи не формулював людству його кінцевої мети існування), виникає можливість та інтенція маніпулювання свідомістю користувачів медіа. З точки зору досягнення цієї мети не є важливим, яка модель мислення (когнітивні стилі) у сприйнятті інформації використовуються: лінійно-послідовні або нелінійно-асоціативні. В історії людства є багато прикладів величезного впливу лінійних текстів на поведінку не тільки окремих людей, а й цілих народів. Достатньо згадати релігійні тексти або політичні вчення, мета яких, як і сьогодні, полягала у маніпулюванні свідомістю та нав'язуванні певних стереотипів поведінки. Різниця полягає у масштабності та ефективності впливу медіа. До речі, за рахунками дослідників у 2016 році щорічний об'єм глобального IP-трафіка складає 1,3 зеттабайта (1 зеттабайт = трильйон гігабайт), а до 2020 року об'єм

інформації цифрового всесвіту складатиме 35 зеттабайта. Але справа не тільки у цьому. Якщо раніше вплив медіа здійснювався за допомогою інструментарію інформаційних воєн, у межах яких цільовим групам пропонувалося здебільшого інтелектуальна «сировина» для подальшого осмислення то сьогодні вже відбуваються так названі когнітивні війни, де користувачам нав'язують готовий продукт інформаційно-політичного характеру, де інформація «підганяється» під тої чи іншої соціальної або геополітичний сценарій [15]. В останні часи активно застосовуються такі когнітивні технології як розробка «смарт-форм» пресоціалізації, добровільно-ігрового засобу швидкої та неусвідомленої самим суб'єктом зміни соціальних ролей, статусів, позицій» [18].

На наш погляд, в умовах ведення інформаційної війни інструментарій медіаосвіти не можна вважати достатньо ефективним засобом протистояння інформаційним впливам. На множині тренінгів на відповідних заняттях з медіаосвіти учасників намагаються, зокрема, навчати аналізувати медіа за різними критеріями, а також розрізняти якісну та неякісну інформацію. Стає зрозумілим, що завдання декодування фрагментів медіареальності, яка свідомо створюється та нав'язується людині з метою впливу на поведінку або на зміну ціннісних орієнтирів, не може забезпечити формування достатньо адекватної «картини світу». Власний досвід викладання медіаосвіти в системі післядипломної педагогічної освіти свідчить, що вміння розрізняти факти та судження чи навички критичного мислення не є достатніми для розуміння соціальних чи геополітичних процесів. Хоча б тому, що події, які пропонуються медіакористувачеві є результатом свідомої роботи зі створення порядку денного засобу масової інформації. Хоча б тому, що у соціальних мережах наполегливо працюють безліч нових персонажів, які свідомо викривлюють інформаційні потоки, формуючи медіареальність, яка не є адекватною. Хоча б тому, що вже функціонує так названий «тіньовий Інтернет», де взагалі неможливо встановити автора та його наміри. Нарешті в умовах розгортання когнітивних воєн можливості інструментарію медіаосвіти вочевидь не є недостатніми.

Що робити людині в таких умовах? Виявляється, що людина має або піднятися на більш високий рівень свого інтелектуального розвитку шляхом оволодіння новими знаннями, уміннями, навичками та компетентностями, або перетворитися на свого роду «інформаційного зомбі». Тут неможливо не згадати відомий закон необхідної різноманітності У. Р. Ешбі, який формулюється таким чином: різноманітність керуючої системи має бути не менше різноманітності об'єкту, що керується [22]. Якщо розглядати людину як керуючу інформаційну систему, а медіареальність □ як систему, що досліджується, то слідство закону Ешбі може виглядати так: медіа-інформаційна компетентність людини має бути достатньо високою для декодування медійних текстів (лінійних або нелінійних), спрямованих на когнітивні зміни у свідомості та світосприйнятті. Більше того, розуміння «образу світу» через декодування медіареальності передбачає вихід за межі завдань та інструментарію медіаосвіти. Між іншим така парадигмальна стратегія є підтвердженням у цьому контексті теореми Геделя про неповноту: якщо не можна вирішити проблему за допомогою певного аксіоматичного набору, треба вийти на більш високий рівень осмислення цієї проблеми [24].

У даному контексті така постановка проблеми означає пошук відповіді на питання: навіщо взагалі прагнути до конструювання «образу світу»? На наш погляд, цю відповідь не можна звести лише до завдання досягти успіху в особистому житті в умовах XXI століття. Видатні вчені не тільки сучасності але й в минулому (Д. Дан, В.І. Вернадський, А.П. Назаретян), переконливо довели, що загальним, що об'єднує еволюцію всього живого, є розвиток мозоку та інтелекту. А.П. Назаретян пише:

«...органічною складовою «прогресивного» розвитку життя слугувала її інтелектуалізація» [12]. Вже можна стверджувати, що сьогодні відбувається «когнітивна революція» людства, яка, без сумніву, передбачає нові завдання перед освітою у процесі формування «техномислячої ноосфери як субстанційного розвитку людського розуму» які мають включати до себе нові технології» [18]. У зв'язку з цим, завдання розвитку власного інтелекту людини XXI сторіччя зумовлено всім ходом людської еволюції, як стверджують чилійський нейробіолог та філософ У. Матурана «Жити □ означає пізнавати» [8].

У зв'язку з цим на початку XXI сторіччя розроблено і запропоновано для використання, зокрема, у сфері освіти, перелік навичок та вмінь, які знадобляться людям для повноцінного інтелектуального життя та реалізації мети біологічної еволюції в нових умовах [11]. Зауважимо, що навички медіа-інформаційні навички є лише однією з складової цього переліку. На наш погляд нова парадигма розуміння конструювання «образу світу» полягає у вихованні інтелектуального рівню. Дослідження феномена інтелекту почалися ще у XIX столітті, у середині XX сторіччя були розроблені загальноприйняті тести IQ (Д. Векслер, Дж. Равен, Г. Айзенк), однак досвід їх використання виявив їх суттєві недоліки, у зв'язку з чим науковий інтерес щодо інтелекту був перенесений у дискурс психології [2, 21]. Згідно М.О. Холодної «...інтелект □ це психічна реальність, структура якої може бути описана у термінах ментального (розумового) досвіду» [21, С.136]. В свою чергу, ментальний досвід вона визначає як «...систему наявних психічних утворень і ініційованих ними психічних станів, що лежать в основі пізнавального ставлення людини до світу і що обумовлюють конкретні властивості його інтелектуальної діяльності. [21, С.75]. Таким чином, інтелектуальне виховання полягає у постійному збагаченні власного ментального досвіду, що забезпечує індивіду побудову власного інструментарію декодування медіа реальності з метою конструювання суб'єктивного, але наближеного до об'єктивності «образу світу». Таким чином, інтелектуальне виховання полягає у постійному збагаченні власного ментального досвіду, що забезпечує індивіду побудову власного інструментарію декодування медіареальності з метою конструювання суб'єктивного, але наближеного до об'єктивності «образу світу».

Розглянемо згідно концепції М.О. Холодної основні показники інтелектуальної зрілості у контексті індивідуального типу репрезентації (розуміння) медіареальності. По-перше, це *широта розумового кругозору*, яке, на нашу думку, означає здатність мислити категоріями процесів та явищ, а не фактів та подій. Не може людина усвідомити значимість та місце у «картині світу» того чи іншого факту (під яким ми розуміємо «абсолютно верифікований фрагмент реальності») або події (яка насправді відбулася, а не спотворена штучно з метою маніпулювання свідомістю), якщо вона не бачить історичний або соціальний процес, в який цей факт або подія занурені. По-друге, *гнучкість і багатоваріантність оцінок того, що відбувається*. Відсутність цього показника прирікає медіакористувача на спрощену «картину світу», обмежуючись «чорно-білим мисленням». По-третє, □ *готовність до прийняття незвичайної, суперечливої інформації*, протизага якої складає догматичне мислення. За суттю, йдеться про такий показник як здатність критичного мислення. Сумуючи, йдеться про формування базових інтелектуальних якостей особистості, до яких М.О. Холодна відносить: *компетентність (К), ініціатива (І), творчість (Т), саморегуляція (С) і унікальність (У)* [21, С. 205].

Щодо *інтелектуальної компетентності*, М. О. Холодна розглядає її як «особливий тип організації знань, що забезпечує можливість прийняття ефективних рішень у певній предметній області діяльності» [21, 205]. Таке визначення достатньо близько авторському: «здатність та готовність приймати ефективні та відповідальні

рішення в екстремальних ситуаціях професійної діяльності». У дискурсі медіаосвіти та медіаграмотності О.В. Федоров дає таке визначення компетентності: «...вміння використовувати, критично аналізувати, оцінювати і передавати медіатексти в різних видах, формах і жанрах, аналізувати складні процеси функціонування медіа в соціумі» [20].

Розглянемо більше докладно основні ознаки у контексті медіасприйняття, що, згідно М.О. Холодної, характеризують той тип організації знань, який відрізняє компетентну людину (К).

- *різноманітність*. Дійсно, неможливо дати відповідь на питання не тільки *що відбувається*, а на питання *для чого, з якою метою та які наслідки*, якщо не мати уявлення щодо всіх сторін соціального або політичного процесу;

- *гнучкість*. Йдеться про здатність швидко змінювати своє ставлення до того чи іншого фрагменту факту або події під впливом тих чи інших об'єктивних чинників. Гнучкість мислення забезпечує коректування власно сконструйованого о «образу світу»;

- *швидкість (додамо – і точність) актуалізації в даний момент в потрібній ситуації*. Швидкість актуалізації залежить від обсягу і систематизованості інформації, яка зберігається в пам'яті, а також від алгоритму, який визначає хід актуалізації. Точність актуалізації проявляється в повноті відновлених фактів і понять, у точності формулювань і визначень;

- *можливість застосування в широкому спектрі ситуацій*. Зокрема - здатність до переносу знання в нову ситуацію. Наприклад, використання філософської думки або будь-якого загальнотеоретичного принципу або положення стосовно конкретної ситуації;

- *визначеність ключових елементів*. Йдеться про вміння визнавати окремі факти, положення, визначення як найважливіші для розуміння даної конкретної ситуації;

- *категоріальний характер*. Це вміння розрізняти типи та форми знань (буденне, наукове, псевдонаукове, особистісне і т.і.) та свідомо досліджувати різні зв'язки та відношення в процесах чи явищах;

- *володіння декларативними (описовими) та процедурними (алгоритмічними) знаннями*, тобто знаннями не тільки про те «що», але й про те «як»;

- *наявність знання про власний знання* (рефлексія знань).

Другим елементом базових інтелектуальних якостей особистості є *інтелектуальна ініціатива* (І) яка інтерпретується М.О. Холодної як за власним бажанням відшукувати нову інформацію, висувати ті чи інші ідеї, освоювати інші сфери діяльності. Знову ж такі, ґрунтуючись на власному досвіді, слід зауважити, що багато опитуваних (учні коледжу, студенти університету, вчителі) не виявляють цього бажання. У зв'язку з цим виникає завдання провести більше широке соціально-психологічне дослідження у цьому напрямі з метою виявлення чинників такого явища. М.О. Холодна вважає, що *інтелектуальна ініціатива* зв'язана, насамперед, зі ступенем сформованості такої компоненти метакогнітивного досвіду як відкрита пізнавальна позиція [там само, С.206]. На нашу думку, це зв'язано з неусвідомленням важливості виховання почуття власної гідності: або я створюю «образ світу» самостійно, або я користуюсь «готовим», який можливо є нав'язаним з метою маніпулювання. Можливо також, що люди інтуїтивно побоюються нового знання, виходячи з біблейського твердження «знання примножують скорботу».

Наступним елементом базових інтелектуальних якостей є *творчість* (Т). За загальними визначеннями творчість розуміється як продуктивна людська діяльність, здатна породжувати якісно нові матеріальні та духовні цінності суспільного значення.

Достатньо точно схоплено думку щодо сутності творчості М.О. Бердяєвим: «Творчість є перехід небуття в буття через акт свободи». На наш погляд, в умовах перенасиченості інформаційних процесів, в умовах ведення не тільки інформаційних, але й когнітивних воєн, проблема творчості набуває нового розуміння, нового смислу, нових завдань і шляхів їх розв'язання. Справа в тому, що сам процес конструювання «образу світу» передбачає феномен творчості. Образ світу □ це не будь-яка стала картина знань, □ він виникає у достатньо смутному вигляді суб'єктивних уявлень, його фрагменти репрезентується у різних відділах нейрональної мережі (саме тому так важлива швидка актуалізація наявних знань чи почуттів). Без сумніву, процес формування та переформування цієї картини є творчим процесом. Наприклад, як складається та переформується розумова картина щодо будь-якого геополітичного процесу? Для цього потрібні не тільки широкі знання у сфері географії, економіки, історії, релігії і таке інше, але й врахування інтересів та намірів основних гравців цього процесу. Дуже важливим в інтелектуальній творчості відіграє можливість трансформування образу світу або його фрагментів до вигляду до будь-якої комунікативної форми. До речі, виникають великі сумніви, що завдання формування відповідної картини є можливими для багатьох людей. Саме тому ворогами на цьому шляху є страх і ригідність (психологічна інерція) думки. Як подолати цих ворогів □ це також ментальна проблема сучасності, яка вирішується також на основі інтелектуального виховання.

Далі, у структурі інтелекту важливою ознакою є *саморегулювання (С)*, тобто уміння *довільно керувати власною інтелектуальною діяльністю, у нашому випадку □ цілеспрямовано будувати процес формування і переформування картини світу*. М.О. Холодна вважає, що «...у структурі ментального досвіду мають бути сформовані механізми мимовільного та довільного інтелектуального контролю, особливий тип метазнання відносно підстав інтелектуальної діяльності та власних індивідуальних інтелектуальних особливостей...» [там само, С. 208]. Механізми, про які йдеться, відносяться до метакогнітивних стратегій вирішення проблем, тобто визначення цілей, планування, самоконтроль та самооцінка. Поряд з цими стратегіями необхідно звернути увагу на виховання соціальних стратегій (кооперація, співробітництво), які спрямовані на вміння користуватися думками інших людей, насамперед, думками експертів у тій чи іншій сфері.

Нарешті, остання ознака у концепції М.О. Холодної визначається як *унікальність (У)*, яка полягає в індивідуально-своєрідних засобів інтелектуального ставлення до змісту того, що відбувається. Дослідник психології творчості В. О. Моляко пише про важливість врахування «...індивідуальних суб'єктивних, особистісних детермінант стратегічного (і, зрозуміло, тактичного, оперативного) мислення суб'єкта, що вирішує задачу». Він підкреслює, що у творчому процесі включається цілий масив, що характеризує знання, вміння, навички, мотиви, суб'єктивні переваги, воля, характер, емоційний сектор, і поряд з цим морально-духовні устремління [9]. Щодо створення фрагментів картини світу унікальність виявляється у ставленні до змісту та спрямованості медіа текстів та виражається через індивідуальні пізнавальні стилі, через індивідуальні інтелектуальні вподобання. У більше широкому розумінні ознака унікальності власного інтелекту зв'язана з феноменом *саморозуміння*, у формуванні якого суттєву роль відіграють нераціональні складові людського буття, що включають до себе установки, думки, переконання тощо. Людина, яка визнає, що саморозуміння є однією з головних цілей пізнання світу, безсумнівно має почуття власної гідності. Розуміючи самого себе людина, може свідомо спостерігати мотиви власного ставлення до медіа та медіатекстів, враховуючи їх у процесі конструювання власного образу світу, впевненість в адекватності якої створює міцні і надійні підстави для активізації своєї суспільної діяльності. У зв'язку з цим, на наш погляд, у структурі унікальності

певну роль має відігравати почуття відповідальності перед іншими, перед суспільством та самим себе за побудову власної картини світу та наслідків своєї діяльності.

Висновки. Підсумовуючи викладене, виявляється зрозумілим, що питання взаємодії людини з медіа в умовах глобалізації та перенасиченості інформаційних потоків, здебільшого викривлених з метою впливу на самосвідомість людини, передбачає необхідність переосмислення стратегії освіти у напрямку виховання інтелекту не тільки у межах шкільної або вузівської освіти, а й на протязі всього життя. На цьому шляху виникає велика кількість проблем, які мають вирішуватися не тільки у педагогічних дискурсах, але, й в інших, насамперед, філософських та психологічних. Відоме прислів'я «Талановита людина талановита в усьому» можна переформулювати таким чином: «Інтелектуальна вихована людина здатна бути компетентною у всьому». Головна справа полягає у виборі напрямку інтелектуальної діяльності. Як писав класик: «Не можна досягнути неосяжне!».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бандура А. Теория социального научения [Электронный ресурс] / А. Бандура // Электронная библиотека RoyalLib.com. – Режим доступа: http://royallib.com/read/bandura_albert/teoriya_sotsialnogo_naucheniya.html#19054 (дата звернення 25.07.2016 р.). – Назва з екрана.
2. Веккер Л.М. Психика и реальность: единая теория психических процессов / Л. М. Веккер. – М.: Смысл, 1998. – 685 с.
3. Жигунина Л.В. Медиареальность информационного общества. Нужна ли утопии реанимация? / Л. В. Жигунина. – Ученые записки Казанского университета, том 156, кн. 1 Гуманитарные науки, 2014. – С.48-57.
4. Коловоротный С.В. Виртуальная реальность: манипулирование временем и пространством / С.В. Коловоротный. – Журнал практической психологии и психоанализа. – 2003. – №1.
5. Концепція впровадження медіа освіти в Україні [Електронний ресурс] // Сайт Інституту соціальної та політичної психології АПН України. – Електронні дані. – Режим доступу: http://www.ispp.org.ua/news_44.htm (дата звернення 21.0.6.2016 р.). – Назва з екрана.
6. Кузнецова Е. И., Дорожкин А.М. Медиа и медиальное. Социально-философский анализ / Е. И. Кузнецова, А.М. Дорожкин. – Вестник Нижегородского университета. 2008. – №3, С. 171-186.
7. Маклюэн М. Понимание медиа: Внешние расширения человека / Пер. с англ. В. Николаева. – 2-е изд. – М.: «Гиперборей», «Кучково поле», 2007. – 464с.
8. Матурана У. Р., Варела Ф.Х. Древо познания. Биологические корни человеческого понимания / У. Р. Матурана, Ф.Х. Варела. – М.: Прогресс-Традиция, 2001. – 224 с.
9. Моляко В.О. Проблема функционирования творческого восприятия в условиях избыточности информации разной модальности и значимости / О.В. Моляко . – Актуальні проблеми психології: Збірник наукових праць Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України. – К.: Видавництво «Фенікс», 2013. – Т. XII. Психологія творчості. – Випуск 16. – С. 7-19.

10. Москович О. Феноменологія сучасної медіареальності: експлікація понять / О. Москович // Науковий вісник Східноєвропейського національного університету ім. Лесі Українки. – Луцьк, 2014. - № 18 (295) : Філософські науки. – С.68-73.
11. Навички XXI століття [Електронний ресурс] / Intel, Шлях до успіху. –Режим доступу: <http://uspih.iteach.com.ua/for-trainers/treasury/21century> (дата звернення 05.07.2016 р.). – Назва з екрана.
12. Назаретян А.П. Цивілізаційні кризи в контексті універсальної історії [Електронний ресурс] / А.П. Назаретян. – Електронна бібліотека Кооб. –Режим доступу: http://www.koob.ru/nazaretyan_akop/nazaretyan_civil_kriz (дата звернення 23.07.2016 р.). – Назва з екрана.
13. Нургалеєва Л.В. Когнітивні аспекти досліджень пізнавального досвіду в мережній електронній середі [Електронний ресурс] / Л.В. Нургалеєва // В світі наукових відкриттів. – Режим доступу: <http://ceur-ws.org/Vol-1536/paper19.pdf> (дата звернення 05.07.2016 р.). – Назва з екрана.
14. Письменний І. Закон необхідної різноманітності у публічному управлінні [Електронний ресурс] / І. Письменний // ДРІДУ НАДУ при Президентіві України. –Режим доступу: [http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2010/2010_02\(5\)/10pivrpu.pdf](http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2010/2010_02(5)/10pivrpu.pdf) (дата звернення 05.06.2016 р.). – Назва з екрана.
15. Полтораков А.Ю. «Когнітивні війни»: парадигмальні трансформації політико-інформаційних протистоянь [Електронний ресурс] / А.Ю. Полтораков // Сайт автора. – Режим доступу: <http://www.poltorakov.pp.ua/articles/AShPI/Poltorakov-AShPI-2012.pdf> (дата звернення 05.06.2016 р.). – Назва з екрана.
16. Савчук В.В. Медіафілософія. Приступ реальності / В.В. Савчук. – СПб: Видавництво РХГА, 2013. – 350 с.
17. Соснін Э.А., Пойзнер Б.Н. Из небытия в бытие: творчество как целенаправленная деятельность // [Електронний ресурс] Э.А. Соснін, Б.Н. Пойзнер // Електронна бібліотека Кооб. –Режим доступу: http://www.koob.pro/sosnin_e/ (дата звернення 16.07.2016 р.). – Назва з екрана.
18. Смирнов Г.С. Цефалізація ноосфери: еволюція розумного речовини на рубежі тисячоліть [Електронний ресурс] / Г.С. Смирнов // Вестник ИГУ. – Режим доступу: <http://glonoos.com/wp-content/uploads/> (дата звернення 26.07.2016 р.). – Назва з екрана.
19. Сундєєв І.Ю. «Когнітивні технології: темна сторона прогреса» [Електронний ресурс] / І.Ю. Сундєєв // Сайт С.П. Курдюмова. – Режим доступу: <http://spkurdyumov.ru/networks/kognitivnye-texnologii-temnaya-storona-progressa/> (дата звернення 20.06.2016 р.). – Назва з екрана.
20. Федоров А.В. Медіакомпетентність особистості: від термінології до показателів [Електронний ресурс] / А.В. Федоров // Портал ПСИ-фактор. – Режим доступу: <http://psyfactor.org/lib/fedorov14.htm> (дата звернення 20.06.2016 р.). – Назва з екрана.
21. Холодная М.А. Психология интеллекта: Парадоксы исследования / М.А. Холодная. – 2-е изд., перераб. и доп. – СПб.: Питер, 2002. – 272 с.
22. Шарапов О.Д., Дербенцев В.Д., Семьонов Д.С. / О.Д. Шарапов, В.Д. Дербенцев, Д.С. Семьонов Економічна кібернетика. – Навч. посібник. – К.: КНЕУ, 2004. – 231 с.
23. Шеметова Т.Н. Клиповое интернет-сознание как тип пралогического мышления [Електронний ресурс] / Шеметова Т.Н. // Научная электронная библиотека

- «Киберленинка». – Режим доступа: <http://cyberleninka.ru/article/n/klipovoe-internet-soznanie-kak-tip-pralogichnogo-myshleniya/>
24. Успенский В.А. Теорема Геделя о неполноте [Электронный ресурс] / В.А. Успенский // Цифровая библиотека по философии. – Режим доступа: <http://filosof.historic.ru/books/item/f00/s00/z0000856/>

INTELLIGENCE AND MEDIA-INFORMATION COMPETENCE

Ivanov Serhii Arkadiiovych,

Associate Professor, Ph.D., assistant professor of computer science and information technology in education CI "Zaporizhzhya Regional Institute of Postgraduate Education», Zaporizhzhya, Ukraine
zoippoivanov@gmail.com

Ivanova Larysa Serhiivna

Associate Professor, PhD, assistant professor of psychology, pedagogy and educational activities Zaporizhzhya National University, Zaporizhzhya, Ukraine
Lariv19@rambler.ru

Abstract. The article presents speculations about attitudes of the media in contemporary globalizing world, which is characterized with extraordinary dynamics of information processes the content of which is increasingly focused on the manipulation of consciousness. Analysis of philosophical and scientific literature has shown the importance of a deeper relationship to the task of forming the "image of the world" through decoding mediareality. Attention is drawn to the insufficiency of the only traditional media-educational technology to accomplish this task. It is proposed another approach, which is based on upbringing intelligence structure and it's five elements: competence, intellectual activity, creativity, self-regulation and uniqueness. It is highlighted the importance of social, psychological and educational research of the development of intelligence concerning the ability of the formation of the "world picture" through the decoding of mediareality.

Keywords: media; information; competence; intelligence; intellectual activity; mental experience metacognitive strategy

REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

1. Bandura A. Social learning theory [Online] / A. Bandura // Electronic library RoyalLib.com. – Available from: http://royallib.com/read/bandura_albert/teoriya_sotsialnogo_naucheniya.html#19054 (in Russian).
2. Vekker L.M. Mind and Reality: a unified theory of mental processes / L.M. Vekker. – M.: Smysl, 1998. – 685 p. (in Russian).
3. Zhigunina L.V. Mediareality of information society. Does utopia need reanimation? / L.V. Zhigunina. – Uchenye zapiski Kazanskogo universiteta, tom 156, kn. 1 Gumanitarnye nauki, 2014. – P.48-57. (in Russian).
4. Kolovorotnyj S.V. Virtual reality: the manipulation of time and space / S.V. Kolovorotnyj. – Zhurnal prakticheskoy psihologii i psihoanaliza. – 2003. – №1. (in Russian).
5. The concept of the introduction of media education in Ukraine [Online] // The site of the Institute of Social and Political Psychology APN Ukrayny. – Available from: http://www.ispp.org.ua/news_44.htm (in Russian).
6. Kuznecova E. I., Dorozhkin A.M. Media i medial. Socio-philosophical analysis / E. I. Kuznecova, A.M. Dorozhkin. – Vestnik Nizhegorodskogo universiteta. 2008. – №3, P. 171-186. (in Russian).
7. McLuhan M. Understanding Media: The external expansion of human. – M.: «Giperboreja», «Kuchkovo pole», 2007. – 464 p. (in Russian).

8. Maturana U. R., Varela F.H. Tree of knowledge. The biological roots of human understanding / Maturana U. R., Varela F.H. – M.: Progress-Tradicija,, 2001. – 224 p. (in Russian).
9. Moljako V.O. The problem of the functioning of the creative perception of the information in terms of redundancy and the significance of different modalities / V.O. Moljako. – Aktualni problemy psichologii: Zbirnyk naukovykh prats Instytutu psichologii imeni H.S. Kostiuka NAPN Ukrainy. – K.: Vydavnytstvo «Feniks», 2013. – T. KhII. Psichologijia tvorchosti. – Vypusk 16. – С. 7-19. (in Russian).
10. Moskovich O. Phenomenology of contemporary media reality: explication concepts / O. Moskovich // Naukovi visnyk Skhidnoevropejskoho natsionalnoho universytetu im. Lesi Ukrainky. – Lutsk, 2014. - # 18 (295) : Filosofske nauky. – P. 68-73. (in Ukrainian).
11. 21st Centure Skills [Online] / Intel, The road to success. – Available from: <http://uspih.iteach.com.ua/for-trainers/treasury/21century> (in Ukrainian).
12. Nazaretjan A.P. Civilization crises in the context of universal history [Online] / A.P. Nazaretjan. – E-library Koob. – Available from: http://www.koob.ru/nazaretyan_akop/nazaretyan_civil_kriz (in Russian).
13. Nurgaleeva L.V. Cognitive aspects of cognitive research experience in the power electronic environ [Online] / L.V. Nurgaleeva // V mire nauchnyh otkrytij. – Available from: <http://ceur-ws.org/Vol-1536/paper19.pdf> (in Russian)./
14. Pysmennyi I. The law required diversity in public administration [Online] / I. Pysmennyi // DRIDU NADU pry Prezydentovi Ukrainy. – Available from: [http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2010/2010_02\(5\)/10pivrpu.pdf](http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2010/2010_02(5)/10pivrpu.pdf) (in Ukrainian).
15. Poltorakov A.Ju. "Cognitive war": the paradigmatic transformation of policy-information confrontations [Online] / A.Ju. Poltorakov // author website. – Available from: <http://www.poltorakov.pp.ua/articles/AShPI/Poltorakov-AShPI-2012.pdf> (in Russian).
16. Savchuk V.V. Mediafilosofiya. attack of reality / V.V. Savchuk – SPB: publishing house RHGA, 2013. – 350 c. (in Russian).
17. Sosnin Je.A., Pojzner B.N. From the non-being into being: creativity as a purposeful activity [Online] / Je.A. Sosnin, B.N. Pojzner // E-library Koob. – Available from: http://www.koob.pro/sosnin_e/ (in Russian).
18. Smirnov G.S. Cephalization noosphere: the evolution of intelligent substance of the Millennium [Online] / G.S. Smirnov // Vestnik IGU. – Available from: <http://glonoos.com/wp-content/uploads/> (in Russian).
19. Sundiev I.Ju. «Cognitive Technologies: the dark side of progress [Online] / I.Ju. Sundiev // Portal S.P. Kurdjumova. – Available from: <http://spkurdyumov.ru/networks/kognitivnye-texnologii-temnaya-storona-progressa/> (in Russian).
20. Fedorov A.V. Media competence of the individual, from terminology to indicators [Online] / A.V. Fedorov // Portal PSI-faktor. – Available from: <http://psyfactor.org/lib/fedorov14.htm> (in Russian).
21. Holodnaja M.A. Intelligence psychology: Research paradoxes / M.A. Holodnaja. – SPb.: Piter, 2002. – 272 c. (in Russian).
22. Sharapov O.D., Derbentsev V.D., Semonov D.Ye. / O.D. Sharapov, V.D. Derbentsev, D.Ye. Semonov Economic Cybernetics. – Navch. posibnyk. – K.: KNEU, 2004. – 231 p. (in Russian).

23. Shemetova T.N. Clip Internet-consciousness type as pralogical thinking [Online] / T.N. Shemetova // Scientific Electronic Library «Kiberleninka». – Available from: <http://cyberleninka.ru/article/n/klipovoe-internet-soznanie-kak-tip-pralogichnogo-myshleniya/> (in Russian).
24. Uspenskij V.A. Gödel's Incompleteness theorem [Online] / V.A. Uspenskij // The Digital Library of Philosophy. – Available from: <http://filosof.historic.ru/books/item/f00/s00/z0000856/> (in Russian).